

Neft Daşları Azərbaycan xalqının, Azərbaycan dövlətinin ayrılmaz bir dəyəridir, çox gözəl inkişaf nümunəsidir. Azərbaycanda neftçilər bütün dövrlərdə böyük hörmətə malik adamlar olmuşlar, bu gün də belədir. Neftçi peşəsi çox şərəfli peşədir və neftçilər həmişə dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilir və bundan sonra da belə olacaqdır.

İlham ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Azərbaycan neftçilərini təbrikində də 1949-cu il noyabrın 7-də Bakıda, Neft Daşlarında ilk neft fontanının vurması və dünya təcrübəsində birinci dəfə açıq dənizdə neft hasilatına başlanmasının neft sənayesinin inkişafında mühüm hadisə olduğu bildirilir. Qeyd edilir ki, məhz Azərbaycan neftçilərinin fədakar əməyi sayəsində dənizdə neft çıxarmanın mümkünlüyü ideyası gerçəkləşdi və dəniz akvatoriyalarının mənimsənilməsi epoxasının başlanğıcı qoyuldu. Bu, eyni zamanda, Azərbaycanın

Neft Daşları dünyada ilk dəniz neftinin hasil edildiyi nadir sənaye obyektidir

Beləliklə, Neft Daşlarının kəşf edilməsi və istismarı dünya və Azərbaycan neftçixarma tarixində dönüş nöqtəsi olub, açıq dənizdə neft hasilatına yol açıb. Bu, Azərbaycanda ikinci neft bumu ilə nəticələnib və hazırda ölkəmizin neft və qaz hasilatının böyük hissəsi məhz dəniz yataqlarının payına düşür.

Neft Daşları yatağının kəşf edilməsi təkcə keçmiş SSRİ-ni əhatə edən Xəzərdə, Oxot, Barents dənizlərində, Qara dənizdə deyil, həm də dünyanın bütün dəniz və okeanlarında - Meksika körfəzində, Şimal dənizində axtarış-kəşfiyyat işlərinin inkişafına güclü təkan verib.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının akademiki, Dövlət Neft Şirkətinin birinci vitse-prezidenti Xoşbəxt Yusifzadənin bildirdiyinə görə, bir-birindən kəskin şəkildə fərqlənən çoxsaylı geoloji obyektlərinə və zəngin neft ehtiyatına görə unikal yataq olan Neft Daşlarının işlənməsinin böyük bir mərhələsi ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır: "Ulu öndərimiz Neft Daşlarında dəfələrlə olmuş, dəniz neftçilərinin əməyini daim yüksək qiymətləndirmişdi. Neft Daşlarının 25 illik yubileyinə isə o, SSRİ neft sənayesi naziri Valentin Dmitriyeviç Şaşinlə birlikdə gəlmişdi. Dahi şəxsiyyət yubiley mərasimində dəniz neftçiləri ilə, onların hünəri ilə fəxr etdiyini dedi. O, Xəzər neftçilərinə xüsusi qayğı göstərirdi. Təkcə belə bir faktı qeyd edim ki, ümummilli liderimizin respublikaya rəhbərlik etdiyi 70-ci

Neft Daşlarının tarixindən danışarkən, əvvəlcə bir məqamı xatırlatmaq istərdik. Belə ki, istismar müddəti keçən "Çvanov" gəmisinin qrunta batırılması yolu ilə yaradılan süni buxtadan 1000 metrə yaxın dərinliyə qazılmış birinci quyu 1949-cu il noyabrın 7-də gündəlik 100 ton debitlə neft fontanı vurub, bununla da dünya nefti tarixində açıq dənizdə neft çıxarmanın əsası qoyulub. Ötən əsrin əvvəlində dəniz sahillərində müxtəlif üsullarla neft çıxarılması layihəsinə başlanıb. Açıq dənizdə quraşdırılan ilk dəniz platforması kimi isə Gunnesin rekordlar kitabına məhz Neft Daşları daxil olub. İlk dəfə məhz burada istismardan çıxarılan yeddi gəmi batırılaraq, neftçilərin yaşayışı və qazma işlərinin aparılması üçün şərait yaradılıb. Həmin dövrdə Neft Daşlarının xalq arasında "7 gəmi adası" kimi məşhurlaşmasının səbəbi bu idi.

İllərdə neftçilər üçün tikilən mənzillərin sayı rekord həddə çatmışdı. Neftçilərin 95 faizindən çoxunun mənzil problemi həll olunmuşdu. Azərbaycana ikinci dəfə rəhbərlik etdiyi illərdə də Heydər Əliyev ölkəmizin neft sənayesinin inkişafında Neft Daşlarının rolunu xüsusi qeyd edirdi. Deyirdi ki, Azərbaycanın "Yeni neft strategiyasının maddi və elmi təməli məhz Neft Daşları ilə qoyulmuşdur".

Hazırda dünya üzrə axtarış-kəşfiyyat işlərinin və karbohidrogen hasilatının əhəmiyyətli hissəsi dəniz akvatoriyalarının payına düşür. Okean və dəniz şəflərində işlərin miqyası sürətlə genişlənir. Suyun dərinliyi min metrdən çox olan sahələrdə karbohidrogen ehtiyatlarının mənimsənilməsi prosesi gedir və bu böyük prosesin əsası qəhrəman Azərbaycan neftçiləri tərəfindən qoyulub.

Ötən 70 il ərzində Neft Daşları böyük bir qəhrəmanlıq yolu keçərək nəhəng istehsal-yaşayış kompleksinə çevrilib. Burada indiyədək 1939

quyu qazılıb, 200 kilometrədən çox estakada, 333 istehsal meydançası tikilib, 100 kilometrərlə neft, qaz, su kəmərləri çəkilib, işlənmənin əvvəlindən 175,5 milyon ton neft və 14,3 milyard kubmetrdən çox qaz hasil olunub. Neft Daşları ona bitişik olan "Palçıq pilpilesi" yatağı ilə birlikdə istismar dövründə Azərbaycanın neft hasilatının təqribən 13 faizini birbaşa təmin edib.

Hasilatının pik səviyyəsində - 1967-ci ildə Neft Daşlarında 7,6 milyon ton neft hasil olunub ki, bu da Azərbaycanın o dövrdə ümumi neft hasilatının 1/3 hissəsi idi. Hazırda Neft Daşlarında istismar fondunda olan 406 quyunun 399-u fəaliyyətdədir, yataq üzrə gündəlik hasilat 3050 ton neft, 300 min kubmetr qaz təşkil edir. Sulaşma göstəricisi 30 faiz təşkil edir ki, bu da işlənmənin son mərhələsində olan yataq üçün kiçik göstəricidir.

Prezident İlham Əliyevin Neft Daşlarının 70 illiyi münasibətilə

neft mütəxəssislərini ən qabaqcıl mövqelərə çıxardı. Nadir Neft Daşları yatağının kəşfi bir çox dənizlərdə axtarış-kəşfiyyat işlərinə güclü təkan verdi. Hazırda dünyada karbohidrogen hasilatının əsas hissəsi dəniz akvatoriyalarının payına düşür və dənizlərin dərinlikləri fəth olunmaqdadır. Fəxr edirik ki, həmin proseslərin mənbəyi bizim əfsanəvi Neft Daşlarıdır.

Prezident İlham Əliyevin təbrikində daha sonra deyilir: "Ölkəmizin neft sənayesi tarixində müstəsna əhəmiyyətə malik Neft Daşlarında qazanılan təcrübə Xəzərin daha dərin sahələrində axtarış-kəşfiyyat işlərinin sürətləndirilməsinə əlverişli zəmin yaradıb. Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin müdrik rəhbərliyi altında 1970-ci illərdə neft sənayesinin müasirləşdirilməsi istiqamətində görülən işlər qısa müddətdə yeni yataqların kəşfi və istismarına yol açıb. Ulu öndər Neft Daşlarını respublikamızın alim və mütəxəssislərinin mühəndis fikrinin, elmi və texniki mədəniyyətinin milli təcəssümü kimi qiymətləndirib, müstəqil dövlətimizin uğurlu neft strategiyasının təməllərini məhz Neft Daşlarında qoyulduğunu xüsusi vurğulayıb. Azərbaycanın təşəbbüsü və liderliyi ilə bu gün də regional və global miqyaslı enerji layihələri müvəffəqiyyətlə həyata keçirilir".

(ardı 6-cı səhifədə)

Neft Daşları dünyada ilk dəniz neftinin hasil edildiyi nadir sənaye obyektidir

(əvvəli 1-ci səhifədə)

Ötən müddət ərzində böyük məsafə qət edərək dəniz şəraitində müasir infrastrukturlu istehsalat “şəhəri” nə çevrilən Neft Daşlarının indi öz inkişafının yeni mərhələsini yaşadığını vurğulayan dövlətimizin başçısı əmin olduğunu bildirir ki, Neft Daşları yatağının zəngin ehtiyatları bundan sonra da uzun illər ölkəmizin iqtisadi potensialının gücləndirilməsinə və xalqımızın həyat səviyyəsinin daha da yaxşılaşdırılmasına xidmət edəcək.

On il bundan əvvəl Prezident İlham Əliyev Neft Daşlarının 60 illik yubiley mərasimində etdiyi çıxışında neftçilər qarşısında yatağın işlənmə perspektivlərinin, rentabelliyyəsinin və hasilatın artırılması istiqamətində mühüm vəzifələr qoymuşdu. Dövlətimizin başçısının həmin tapşırıq və tövsiyələri ötən dövrdə dəniz neftçilərinin əməli fəaliyyət proqramına çevrilib, genişmiqyaslı iş aparılıb, verilən tapşırıqlara əməl olunub.

Son 10 il ərzində yataqda 9 yeni özül tikilib istismara verilib, 183 quyu qazılıb ki, hazırda həmin quyuların cari gündəlik hasilatı 1700 ton təşkil edir. Eyni zamanda, fəaliyyətsiz fonda daxil olan quyularda səmərələşdirici işlər aparılıb. Nəticədə Neft Daşları yatağı üzrə 2018-ci ildə hasilat 20 faiz artıb. İllik neft hasilatı 2010-cu ildə 904 min ton idisə, 2017-ci və 2018-ci illərdə 1 milyon tondan çox olub. Qaz hasilatında da ciddi artım müşahidə edilib. Ötən il yataqdan 81,2 milyon kubmetr qaz hasil çıxarılıb.

Son illər ərzində Neft Daşlarının fəaliyyət sahələrində formalaşan lay

sularının tam qapalı sistemdə idarə olunması təmin edilib ki, bu da Xəzər dənizinin ekoloji vəziyyətinin qorunması baxımından xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Böyük Britaniya istehsalı olan qurğu lay sularını müxtəlif mərhələlər üzrə neft və mexaniki qarışıqlardan təmizləyir. Təmizlənmiş lay suları suvurucu və uducu quyulara vurulur. Məişət çirkab suları da xüsusi qurğuda təmizlənilib, tam zərərsizləşdirildikdən sonra laylara vurulur. Nəticədə həm dənizin çirklənməsinin qarşısı alınır, həm də laylarda təzyiq sabit saxlanılaraq, iqtisadi fayda əldə olunur.

Dəniz suyunun təmizlənməsi, yaşıllıqların salınması, istilik effekti yaradan qazların atmosfərə atılmasının qarşısının alınması istiqamətində genişmiqyaslı tədbirlər həyata keçirilir. SOCAR-ın ekoloji layihələri BMT səviyyəsində yüksək qiymətləndirilib, Dünya Bankı tərəfindən mükafatlara layiq görülüb. Tullantıların idarə edilməsi Mərkəzimiz MDB və Xəzər regionunda neft sənayesi üzrə ixtisaslaşmış ilk belə obyektidir.

Bu gün Neft Daşları Azərbaycanın digər neft yataqlarını birləşdirən strateji kommunikasiya və infrastruktur düyünüdür. SOCAR-ın illik neft-qaz hasilatının 70 faizə qədər olan hissəsi sahilə məhz Neft Daşlarından ötürülür. Burada hasil olunan neft xüsusi sobalarda 35-40 dərəcəyə qədər qızdırıldıqdan sonra 70 kilometrədən artıq borular vasitəsi ilə birbaşa sahilə - Dübəndi terminalına nəql edilir və oradan təyinatı üzrə ixraca və ya emala yönəldilir.

“Günəşli” yatağı və “Çıraq-1” platformasında hasil olunan səmt qazının qəbulu, ilkin emalı və sahilə ötürülməsi

SKS kompressor stansiyası vasitəsi ilə gerçəkləşdirilir. Stansiya 1994-cü ildə gündəlik 4,2 milyon kubmetrlik layihə gücü ilə istismara verilib. Sonradan aparılan modernləşdirmə nəticəsində onun ötürücü gücü gündə 11 milyon kubmetrə çatdırılıb. SKS-də alçaq təzyiqli qaz ilkin olaraq girişdə separasiya olunaraq, kompressorlarda 5 atm-dən 19 atm-ə qədər sıxılır.

Neft Daşlarında neft ilə çıxan lay sularının tam qapalı sistemdə təmizlənməsi təmin olunub və bu da Xəzər dənizinin ekoloji vəziyyətinin qorunması baxımından xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Böyük Britaniyanın FLS şirkətinin istehsalı olan qurğu lay sularının müxtəlif mərhələlər üzrə neft və mexaniki qarışıqlardan təmizləyir və gündəlik 2500 kubmetr həcmində su emal etmək gücünə malikdir. Gündəlik tələbata görə, burada orta hesabla 1600-1800 kubmetr həcmində lay suları təmizlənir və daha sonra təkrar laylara vurulur. Nəticədə ətraf mühitin qorunması ilə yanaşı, laylarda təzyiq sabit saxlanılır və neftçixarma prosesinin effektivliyi təmin olunur.

Son illərdə əlavə quraşdırılan avadanlıqlar vasitəsi ilə 1 milyon kubmetrə yaxın səmt qazı yığılaraq istifadəyə verilib. Neft Daşlarını digər dəniz platformalarından fərqləndirən daha bir xüsusiyyəti isə burada müxtəlif bitkilərin, o cümlədən, meyvə ağaclarının yetişdirilməsidir. Ümumilikdə Neft Daşlarında 1000 ağac, 8000 kol əkilib, 5000 kvadratmetr sahədə qazon salınıb.

V.BAYRAMOV,
“Xalq qəzeti”